

Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Öğretim Teknolojilerine Yönelik Tutum ve Davranışları*

Social Studies Teachers' Attitudes and Behaviors towards
Educational Technologies

Dr. Emine Özel¹

ÖZET

Günümüzün artan bilgi miktarı karşısında bir yandan öğrenciye daha az zamanda daha fazla bilgi öğretmek, diğer yandan da bilgiye nasıl ulaşılacağını göstermek gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu gerekliliklerin karşılanması noktasında, teknolojinin eğitimde etkin olarak kullanılması zorunlu hale gelmiştir. Bu çalışmanın amacı, 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih ünitelerinin öğretimi sırasında teknolojik araçların kullanılma durumlarını belirlemektir. Bu amaçla 2011-2012 öğretim yılında Kütahya İli'nde görev yapmakta olan 127 sosyal bilgiler öğretmeninin görüşlerine başvurulmuştur. Araştırmada; öğretmenlerin cinsiyetinin teknolojik araçların kullanılma durumunu etkilemediği, daha kıdemli öğretmenlerin teknolojik araçları daha fazla kullandıkları, öğretmenlerin büyük bölümünün öğretim teknolojilerinin eğitimde verimi artırdığına inandıkları ancak aynı oranda teknolojik araçların kullanmadıkları ve daha çok "bazen" kullandıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: Sosyal Bilgiler, Tarih Üniteleri, Öğretim Teknolojileri, Sosyal Bilgiler Öğretim Teknolojileri.

* Bu makale doktora tezinden faydalanılarak hazırlanmıştır.

¹ Doktor, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, ozelemine@yahoo.com

ABSTRACT

Facing a growing amount of knowledge, the necessities of teaching students more in less time on one hand, and showing students how to reach the knowledge, on the other hand, have emerged. With respect to meeting these necessities, using technology in education has been compulsory. The aim of this research is to determine the circumstance of usage of technological tools during the instruction of history topics in social science lessons of grade six and seven. To this end, 127 social science teachers that served in the Kutahya province were consulted. In the research, It has been determined that teachers' gender has no effect on the circumstance of using technological tools, that senior teachers use technological devices more, that majority of the teachers believe technology enhances the efficiency, but they do not use it to the degree they support, and that teachers rather use it occasionally.

Key Word: *Social Science, History Chapters, Teaching Technologies, Teaching Technologies in Social Science.*

1. Giriş

Eğitim, önceden belirlenmiş esaslara göre insanların davranışlarında belli gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkinlikler dizisidir. Eğitimin en önemli amacı, bireyi etkili bir şekilde yetiştirmek ve bireyin zihinsel gelişimini sağlamaktır. (İzman,2003: 31-32). Eğitimi amaçladığı duruma ulaştırmak için o günün koşullarında faydalanılabilecek tüm imkânları öğretim sürecine dâhil etmek ve bu imkânlardan en üst seviyede faydalanmak gerekmektedir. Bu noktada teknoloji ve teknolojik araçlar eğitim faaliyetlerine dâhil olmakta ve öğretim sürecinde teknolojik olanaklardan yararlanılması gerekmektedir. Öğretim sürecinde kullanılan araç-gereçlere “öğretim teknolojisi” denmektedir (Sönmez, 1994; Yanpar, 2011; Eıselle, Ellın Eıselle, 1994). Öğretim teknolojilerinin kullanım amacı; bilgiye ulaşmak, etkili bir eğitim gerçekleştirmek, eğitim maliyetlerini azaltmak, teknolojik değişim zorunluluğuna karşılık vermek ve öğrencilere teknoloji kullanma becerileri kazandırmaktır (Çalışkan ve Karadağ, 2007: 11).

Sosyal bilgiler, “çeşitli sosyal bilim dallarından özet olarak seçilmiş, öğrencilerin seviyelerine göre sadeleştirilmiş konuları kapsayan ve ilköğretim bölümlerinde okutulan dersin adıdır” (Dönmez, 2003: 32). Bu ders, bireyin toplumsal var oluşunu gerçekleştirmeyi ve iyi vatandaş yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Tay, 2011: 5). Sosyal bilgileri oluşturan disiplin alanları içinde tarih önemli yer tutmaktadır. Tarih, gençlerin çeşitli beceriler kazanmalarına, tarihsel düşünebilmelerine, iyi vatandaş olabilmelerine etki etmektedir. Vatandaşlık bilincinin geliştirilmesinde, demokrasinin gelişimi ve insan haklarının öğrenilmesinde, ulusal değerlerin oluşturulmasında tarih büyük öneme sahiptir (Turan, 2011: 149).

Devlet ve toplum hayatında bu kadar önemli yere sahip olan tarih dersi öğrenciye sevdirmeli ve tarih konuları etkili şekilde öğretilmelidir. Çünkü bu şekilde yetişen bir nesil; özgürce düşünmeyi, duygu ve yorum gücünü geliştirmeyi, kültürel seviyesini genişletmeyi, kendine güven kazanmayı, iyi şeylerden örnek ve kötü şeylerden ibret alarak davranmayı öğrenir. Gelecek nesle, tarih eğitimi ile kültür mirası aktarılarak, milli benlik korunmuş, ahlaki değerler benimsetilmiş ve sosyal gelişme sağlanmış olur (Ulusoy, 2008: 303).

Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının önemi doğrultusunda sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin tarih konularının öğretimi sürecinde mutlaka etkili öğrenmeleri gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Öğretmenlerin tarih konularının öğretimi sürecinde karşılaşılan güçlüklerin üstesinden gelmek ve etkili öğrenmeleri gerçekleştirebilmek için birçok öğretim yöntemini içeren ve aynı anda birçok duyu organına hitap eden akıllı tahta, bilgisayar, flash bellek, tarayıcı, kamera, fotoğraf makinesi, kamera, ses kayıt cihazı, cep telefonu, projeksiyon gibi teknolojik araçları kullanması gerekmektedir.

Teknolojinin eğitim-öğretim faaliyetlerinde kullanılması oldukça önemli bir konudur. Çünkü eğitimde teknoloji kullanımı; öğrenme-öğretme süreçlerini daha verimli hale getirmek, eğitim uygulamalarının kalitesini artırmak, daha yüksek kalitede eğitim sağlamak, bireysel farklılıkları ve toplum taleplerini karşılayabilmek, eğitimde sosyal

adaleti, demokrasiyi ve fırsat eşitliğini gerçekleştirmek ve verimi yükseltmek için gereklidir (Alkan, 1995:12).

Sosyal bilgiler dersinde teknoloji kullanmanın, öğrenme - öğretme sürecine sağladığı genel faydalar şu şekilde sıralanabilir: Teknolojik araçlar; öğrencilerin çeşitli konulara hızlı bir şekilde ulaşmalarını, konuya odaklanmalarını ve konuyu hızlı bir şekilde öğrenmelerini (Picard, 2009: 11), eğitimde fırsat eşitliğini, eğitimde devamlılık ve sürekliliği, öğrencinin öğrenme sürecinde aktif rol oynamasını sağlar (İşman, 2003: 39-40).

Tarih konuları dikkate alındığında sosyal bilgiler dersinde teknoloji kullanmanın, öğrenme - öğretme sürecine sağladığı faydalar şu şekilde sıralanabilir:

- Öğrencilerin birçok duyu organına aynı anda hitap edilebildiğinden öğrencinin tarihi ezberlemeden ve zevk duyarak öğrenmesini sağlar. Böylece öğrencilere tarih, ülke, millet sevgisi ve bilinci daha kolay verilebilir.

- Öğrencilere aynı tarih konuları hakkında farklı kaynaklardan farklı bilgiler gösterilebilmekte, öğrencilerin eleştirel düşünme becerisini geliştirmesi sağlanabilmektedir.

- Geçmiş zamanı anlatan olaylar somut bir şekilde öğrenciye sunularak, soyut zaman somutlaştırılabilir.

- Harita ve yerler üç boyutlu olarak gösterilerek, öğrencilerde mekân algısının oluşması kolaylaştırılabilir.

- Birinci elden kaynaklara rahatça ulaşılabilir ve bu kaynaklar sınıf ortamında kullanılabilir.

- “Sanal gezi” ler ile tarihi yerler ve müzeler sınıf ortamında ziyaret edilebilir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim 6 ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin tarih konularının öğretimi sürecinde öğretim teknolojilerini kullanmalarına ilişkin durumlarını tespit etmek ve bu konuyla ilgili öneriler getirmektir. Bu bağlamda araştırma, öğretmenlerin hem eksiklerinin, hem de ihtiyaçlarının tespit edilmesini hedeflemiştir.

2. Yöntem

Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan tarih konularının öğretiminde teknoloji kullanılmasına yönelik araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Bu model kullanılarak, ilköğretim 6 ve 7.sınıf sosyal bilgiler dersindeki tarih konularının öğretimi sırasında teknolojik araç kullanılıp kullanılmadığı, hangi araçların kullanıldığı ve hangi amaçlarla kullanıldığı belirlenmek istenmiştir. Bu yolla tarih konularının öğretimi sırasında teknolojik araçların kullanımı var olan ve var olması gereken şekliyle betimlenmeye, kazandırılmak istenen yeterlilikler ile bilimsel tutum ve davranışlar saptanmaya çalışılmıştır. Veriler; “Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknoloji Kullanımı” konusuna dayanan “Öğretmen Anketi” yoluyla alınmıştır.

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini 2011-2012 öğretim yılında Kütahya İli'nde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmuştur. 2011-2012 öğretim yılında Kütahya İli'nde 155 sosyal bilgiler öğretmeni görev yapmıştır. Araştırma için bu öğretmenlerden 127'sine ulaşılmış ve öğretmenler yönüyle araştırmanın örnekleme, 127 ilköğretim sosyal bilgiler öğretmeninden oluşturulmuştur. Örnekleme yer alan öğretmenlerin 63'ü kadın, 64'ü erkektir. Öğretmenlerin 114'ü devlet okulu, 13'ü özel okulda görevlidir.

2.2. Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın verileri araştırmacı tarafından geliştirilen Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknoloji Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşleri Anketinin uygulanması yoluyla elde edilmiştir. Ölçeğin hazırlanması aşamasında literatür taraması yapılmış, uzman görüşüne başvurulmuş ve ön uygulama yapılmıştır. Anket 2 bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde, öğretmenlerin kişisel özelliklerini belirlemeye yönelik olarak 6 maddeye yer verilmiştir. İkinci bölüm 3 alt ölçekten oluşmuştur. Birinci alt ölçekte 16 madde yer almıştır. İkinci alt ölçekte 44 maddeye yer verilmiş, toplanan verilerin analizi sonucunda Cronbach alpha katsayısı 0.953 bulunmuştur. Bu değer ölçek ile toplanan verilerin güvenilirliğine işaret etmektedir. İkinci alt ölçek için faktör analizi yapılmış, Kaiser-Meyer-Olkin örnekleme yeterliği değeri 0.81 bulunmuş ve Barlett küresellik derecesi anlamlı çıkmıştır. Yapılan faktör analizinde 7 faktörün toplam varyansın %64'ünü açıkladığı görülmüştür. Üçüncü alt ölçekte ise 51 madde yer almış, Cronbach alpha katsayısı 0.957 bulunmuştur. Ölçeğin yapı geçerliliği için faktör analizi yapılmış Kaiser-Meyer-Olkin örnekleme yeterliği değeri 0.85 bulunmuş ve Barlett küresellik derecesi anlamlı çıkmıştır. Bu değerler verilerin faktör analizi yapmaya uygun olduğunu göstermiş ve tamamlanan faktör analizi sonucunda ölçeğin toplam varyansın %61'ini açıkladığı görülmüştür.

2.3. Verilerin Analizi

Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknoloji Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşleri Anketi verilerinin analizi için 5'li (likert) sınıflama ölçeği kullanılmıştır. Uygulanan anketlerdeki maddelerin, madde kalan (itemremainder), madde toplam (item-total) ve test - tekrar test (test re-test) analizleri sonrasında kalan maddelere faktör analizi yapılmış ve varimax rotasyon uygulanmıştır. Toplanan veriler, büyük ölçüde, t testi, tek yönlü varyans analizi, frekans ve yüzde puanlamaları ve standart sapma ve ortalama hesaplamalarıyla çözümlenmiştir. Varyans analizinin anlamlı çıktığı durumlarda, anlamlı farklılık gösteren ortamları belirlemek amacıyla LSD (Least Significant Difference) tekniği, grup ortamlarının karşılaştırılmasında Scheffe tekniği, varyansların homojen bulunmadığı durumlarda Dunnett C tekniği ve bağımsız t-testi uygulanmıştır. Yapılan anlamlılık testlerinde 0,05-0,01 hata düzeyi esas alınmış ve çizelgelerde gösterilmiştir.

3. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğretmenlerin bağımsız değişkenlere göre frekans dağılımı ile analizi ve anket sorularının söz konusu bağımsız değişkenler itibarıyla oluşturulan gruplara göre dağılımı betimsel istatistik bulguları çerçevesinde incelenmektedir.

3.1. Araştırma katılımcılarının Demografik Değişkenlere Göre Dağılımları

Araştırmaya katılanların bağımsız değişkenlere ilişkin betimsel istatistikleri frekans dağılımı ile analiz edilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımları

Değişkenler	Gruplar	N	%
Cinsiyet	Kadın	63	49,6
	Erkek	64	50,4
	Toplam	127	100,0
Kıdem	1-5 yıl	20	15,7
	6-10 yıl	41	32,3
	11-15 yıl	41	32,3
	16-20 yıl	19	15,0
	21+ yıl	6	4,7
	Toplam	127	100,0
Okul türü	Devlet okulu	114	89,8
	Özel okul	13	10,2
	Toplam	127	100,0
Hizmet Öncesi Eğitim Hayatlarında Öğretim Teknolojileriyle İlgili Ders Alma Durumları	Evet	75	59,1
	Hayır	52	40,9
	Toplam	127	100,0
Teknolojik Araçları Kullanma Sıklığı	Her zaman	12	9,4
	Sık sık	47	37,0
	Bazen	56	44,1
	Nadiren	12	9,4
	Toplam	127	100,0
Okullardaki Teknolojik Altyapıyı Yeterli Bulma Durumları	Evet	62	48,8
	Hayır	65	51,2
	Toplam	127	100,0

Tablo 1'e göre araştırmaya katılan öğretmenlerin sayısı cinsiyet açısından birbirine yakındır. Bu öğretmenler içerisinde 6-15 yıllık mesleki kıdeme sahip (% 64,6) öğretmenler büyük orandadır. Öğretmenlerin % 89,8'i (114 kişi) devlet okullarında çalışmaktadır. Öğretmenlerin % 92,1'i (117 kişi) öğretim teknolojilerinin eğitimde verimi artırdığına inanmakta, % 7,9'u (10 kişi) inanmamaktadır. Öğretmenlerin büyük bölümünün verimi artırdığını düşünmesi, öğretmenlerin derslerde teknolojik araçların kullanılmasına olumlu baktığını göstermektedir. Öğretmenlerin % 44,1'i (56 kişi) teknolojik araçları bazen kullanan öğretmenlerdir. Bu sonuca göre sosyal bilgiler öğretmenlerinin neredeyse yarısı tarih konularının öğretimi sürecinde teknolojik araçları "bazen" kullanmaktadır. Öğretmenlerin % 48,8'i (62 kişi) okulundaki teknolojik altyapıyı

yeterli bulmakta, % 51,2'si (65 kişi) okulundaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmamaktadır. Bunlardan özel okullarda bulunan öğretmenlerin, %77'si teknolojik altyapıyı yeterli bulmakta, %23'ü teknolojik altyapıyı yeterli bulmamaktadır. Devlet okullarında bulunan öğretmenlerin de; % 45'i altyapıyı yeterli bulmakta, % 55'i teknolojik altyapıyı yeterli bulmamaktadır. Okul türüne göre bakıldığında özel okullarda bulunan öğretmenlerin dörtte üçü, devlet okullarında bulunan öğretmenlerin yarıdan daha azı teknolojik altyapıyı yeterli bulmadıkları anlaşılmaktadır. Burada elde edilen sonuç, özel okullarda altyapının daha yeterli olduğunu düşündürmektedir.

3.2. Öğretmenlerin Cinsiyetine Göre Elde Edilen Bulgular

Öğretmen anketinden elde edilen verilerin t-test analizi sonucunda öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı ($P < 0,05$) bir fark bulunamamıştır.

3.3. Öğretmenlerin Meslekte Buldukları Yıla Göre Elde Edilen Bulgular

Öğretmen anketinden elde edilen verilerin Varyans analizi sonucunda öğretmenlerin meslekte buldukları yıla göre elde edilen bulgular ($p < 0,05$) Tablo 2'de gösterilmiştir:

Tablo 2. Öğretmenlerin Meslekte Buldukları Yıl Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanarak Ulaşmak İstedikleri Amaca İlişkin Görüşleri

Maddeler		Kar. Top.	Sd	Kar. Ort.	F	Sig.	Fark(scheffe-LSD)
b25.Öğretimde devamlılığı sağlamak için	Gruplar arası	11,16	4	2,79	3,00	0,02*	16-20>11-15 16-20>6-10
	Grup içi	113,30	122	0,93			
	Toplam	124,46	126				
b26.Sınıfla rahat iletişim kurabilmek için	Gruplar arası	13,96	4	3,49	3,52	0,00**	16-20>11-15 16-20>6-10 1-5>11-15
	Grup içi	120,95	122	0,99			
	Toplam	134,91	126				
Maddeler	Hizmet Yılı	N	X	S	Lev. İst.	Sd.	Lev.Sig.
b25.Öğretimde devamlılığı sağlamak için	1-5 yıl	20	4,05	1,00	0,78	4,12	0,54
	6-10 yıl	41	3,78	0,96			
	11-15 yıl	41	3,61	1,05			
	16-20 yıl	19	4,47	0,70			
	21+ yıl	6	4,17	0,98			
	Toplam	127	3,89	0,99			
b26.Sınıfla rahat iletişim kurabilmek için	1-5 yıl	20	4,10	0,79	2,08	4,12	0,09
	6-10 yıl	41	3,68	0,99			
	11-15 yıl	41	3,39	1,16			
	16-20 yıl	19	4,26	0,87			
	21+ yıl	6	4,17	0,75			
	Toplam	127	3,76	1,03			

* $P < 0,05$

** $P < 0,01$

Tablo 2'ye göre tarih konularının öğretiminde, 16-20 yıllık öğretmenler, 6-10 ve 11-15 yıllık öğretmenlere göre öğretimde devamlılığı sağlamak ve sınıfla rahat iletişim kurabilmek amacıyla teknolojik araçları daha fazla kullanmaktadır. Bu sonuçlar öğretmenlerin mesleki kıdemleri arttıkça, teknolojiyi kıdemle birleştirdiklerini ve eğitimle bütünleştirdiklerini göstermektedir. Aslında 1-5 ve 6-10 yıllık öğretmenler daha genç, teknolojik araçlarla daha iç içe ve öğretim ortamlarında teknoloji kullanmaya daha yatkın olması gereken gruplardır. Ancak bu gruplarda var olan teknolojik araç kullanma yatkınlığının aynı oranda öğretim yaşantılarına yansımadağı görülmektedir. Bu duruma sebep olarak; öğretmenlik mesleğinde çok eski olmamaları, tarih konularının öğrencilere nasıl öğretileceği konusunda yeni tecrübe kazanıyor olmaları ve tarihi bilgilerin öğrenciye verilmesi sırasında hangi teknolojik araçların kullanılmasının daha yararlı olacağı konusunda yeterince deneyime sahip olmamaları olduğu düşünülebilir. Ayrıca daha kıdemli öğretmenler, öğrenci ile iletişim kurma konusunda daha tecrübelidir ve iletişim sürecini daha iyi yönetebilmektedir. Anketten elde edilen sonuç, bu öğretmenlerin öğrencilerle iletişim kurma konusunda teknolojik araçları iletişim sürecine dâhil etmenin öğretime getireceği faydaları daha fazla fark ettiklerini ve teknolojik araçları sınıfla rahat iletişim kurmak amacıyla daha çok kullandıklarını göstermektedir.

3.4. Öğretmenlerin Okul Türüne Göre Elde Edilen Bulgular

Öğretmen anketinden elde edilen verilerin t-test analizi sonucunda öğretmenlerin okul türü değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı ($P < 0,05$) bulunan farklar Tablo 3 ve Tablo 4'deki şekildedir:

Tablo 3. Öğretmenlerin Okul Türü Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Kullanarak Ulaşmak İstedikleri Amaca İlişkin Görüşleri

M. No	Maddeler	Okul Türü	N	X	S	T	P
b21	Gerçek hayatı yansıtmak için	Devlet O.	114	3,854,5	1,030,5	2,3	0,02
		Özel okul	13	3	2	4	*
b25	Öğretimde devamlılığı sağlamak için	Devlet O.	114	3,824,4	1,010,5	2,2	0,02
		Özel okul	13	6	1	2	*
b40	Güncelleştirilebilir ve geliştirilebilir olduğu için	Devlet O.	114	4,054,6	0,970,6	2,3	0,02
		Özel okul	13	9	3	2	*

* $P < 0,05$

** $P < 0,01$

Tablo 3' ten özel okullarda bulunan öğretmenlerin teknolojik araçları, gerçek hayatı yansıtmak, öğretimde devamlılığı sağlamak ve öğretim teknolojileri güncelleştirilebilir ve geliştirilebilir olduğu için devlet okulunda bulunan öğretmenlere göre daha fazla kullandıkları anlaşılmaktadır. Bu bulgular özel okul öğretmenlerinin teknolojik araçları sosyal bilgiler dersinin öğrencileri gerçek hayata hazırlamak işlevine uygun şekilde kullandığını ve öğrencileri yaşam boyu öğrenmelerin içinde daha çok algıladıklarını göstermektedir. Bu sonucun çıkmasında, özel okullardaki eğitimin belli ücretler karşılığında yapılmasına bağlı olarak öğretim ortamlarını zenginleştirileceği düşünülen teknolojik araçların daha fazla bulunmasının ve özel okula giden öğrencilerin evlerinde

teknolojik imkânların daha fazla olmasının etkili olduğu söylenebilir. Yani özel okul öğrencileri teknolojiye hem evde, hem de okulda daha rahat ulaşabilmekte ve kullanabilmektedir. Bu durumda öğretmenler, öğretim sürecini okul dışında da devam ettirebilmek için teknolojik araçların işin içinde olduğu ödevler verme konusunda daha rahat davranmakta ve teknolojik araçlarla öğretimin sürekliliği sağlanmaktadır.

Tablo 4. Öğretmenlerin Okul Türü Değişkenine Göre Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Öğretim Süreci İçinde Kullanma Durumlarına İlişkin Görüşleri

Maddeler	Okul Türü	N	X	S	T	P
c1.Ders notlarını internetten yayımlayarak öğrencilerin derse ön hazırlıklı gelmesini sağlıyorum.	Devlet	114	3,87	1,21	2,32	0,02*
	O.	13	3,08	0,64		
	Özel okul					
c6.Ders esnasında tablet bilgisayarlar kullanarak, öğrencilerin harita, resim gibi görseller üzerine not almalarını sağlıyorum.	Devlet	114	3,80	1,20	2,76	0,0**
	O.	13	2,85	0,99		
	Özel okul					
c10.Elektronik kitap kullanarak aynı konuyu farklı kitaplardan ve farklı bakış açılarıyla göstererek eleştirel öğrenmeyi sağlamaya çalışıyorum.	Devlet	114	3,62	1,29	2,06	0,04*
	O.	13	2,85	1,21		
	Özel okul					
c14Hatırlamaları sağlamak için konunun özetini bilbordlarda (elektronik panolarda) veririm.	Devlet	114	3,68	1,16	2,22	0,02*
	O.	13	2,92	1,25		
	Özel okul					

*P< 0, 05

**P<0,01

Tablo 4'te ortaya çıkan anlamlı farkların hepsi devlet okullarında görev yapan öğretmenler lehinedir. Tabloya göre devlet okullarında bulunan öğretmenler, özel okullarda bulunan öğretmenlere nazaran teknolojik araçları, öğrencilerin derse ön hazırlıklı gelmesini sağlamak, ders notlarını internetten yayınlamak, ders esnasında tablet bilgisayarlar kullanarak öğrencilerin harita, resim gibi görseller üzerine not almalarını sağlamak, elektronik kitap kullanarak aynı konuyu farklı kitaplardan ve farklı bakış açılarıyla göstererek eleştirel öğrenmeyi sağlamaya çalışmak ve hatırlamaları sağlamak için konunun özetini bilbordlarda (elektronik panolarda) vermek şeklinde daha çok kullanmaktadır. Bu sonuçların ortaya çıkmasında sınıf ortamında tablet bilgisayarlar kullanılarak görseller üzerine not alınmasını sağlayan akıllı tahta kullanımının devlet okullarında yaygınlaşmaya başlamış olması ve uygulanmakta olan FATİH Projesi etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca tarih konuları için, aynı konuyu farklı kaynaklardan ve farklı bakış açılarıyla aktarmak ve böylece öğrencilerde eleştirel düşünmeyi öğretmek oldukça önemli olduğundan sınıflarda

bilgisayarların olmadığı durumlarda konuları farklı kaynaklardan gösterebilmenin en ekonomik ve kolay yolu elektronik kitap kullanımı olabilir. Böylesi durumlarda devlet okullarında bulunan öğretmenlerin, kendi imkânları ile edinmiş oldukları elektronik kitaplardan aynı konuları farklı farklı şekillerde öğrencilerine tekrar tekrar göstererek eleştirel düşünmeyi öğretmeye çalıştıkları söylenebilir. Araştırmanın bu bölümündeki anlamlı farkların hepsinin devlet okullarında bulunan öğretmenlerin lehine çıkması, devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmak istediklerini ve belli ölçüde kullandıklarını göstermektedir. Ancak araçların ne derece etkin kullanıldığı belirsizlik göstermektedir.

3.5. Öğretmenlerin Teknolojik Araçları Kullanma Sıklığına Göre Elde Edilen Bulgular

Öğretmen anketinden elde edilen verilerin Varyans analizi sonucunda öğretmenlerin teknolojik araçları kullanma sıklığı değişkenine göre istatistiksel olarak bulunan anlamlı ($P < 0,05$) farklar Tablo 5 ve Tablo 6'daki şekildedir:

Tablo 5. Öğretmenlerin Teknolojik Araçları Kullanma Sıklığı Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Hangi Teknolojik Araçları Kullanmanın Daha Yararlı Olacağına İlişkin Görüşleri

Maddeler		Kar. Top.	Sd.	Kar. Ort.	F	Sig.	Fark(scheffe-LSD)
a2.Bilgisayar	Gr.arası	6,08	3	2,03	3,04	0,03*	Sıksık>bazen Herzaman>baze n Her zaman>nadiren Herzaman>nadi renHer zaman>sık sık Herzaman>baze n Sık sık>nadiren
	Grup içi	82,14	123	0,67			
	Toplam	88,22	126				
a14.Tarayıcı	Gr.arası	15,50	3	5,17	4,02	0,00**	Herzaman>nadi renHer zaman>sık sık Herzaman>baze n Sık sık>nadiren
	Grup içi	157,7	123	1,28			
	Toplam	6	126				
		173,2	6				
Maddeler	Dereceleme	N	X	S	Lev. Sta.	Df	Lev.Sig.
a2.Bilgisayar	Her zaman	12	4,75	0,45	2,02	3,12	0,048
	Sık sık	47	4,44	0,69			
	Bazen	56	4,11	0,97			
	Nadiren	12	4,08	0,79			
	Toplam	127	4,29	0,84			
a14.Tarayıcı	Her zaman	12	4,08	1,08	0,07	3,12	0,97
	Sık sık	47	3,32	1,07			
	Bazen	56	3,07	1,20			
	Nadiren	12	2,58	1,08			
	Toplam	127	3,21	1,17			

* $P < 0,05$

** $P < 0,01$

Tablo 5’de verildiği şekilde, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları sık sık ve her zaman kullanan öğretmenler, bazen ve nadiren kullanan öğretmenlere göre bilgisayar ve tarayıcının kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır. Teknolojik araçları daha sık kullanan bu grupların, tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanmaktan verim aldıkları ve aldıkları verim doğrultusunda bu görüşleri belirttikleri söylenebilir. Teknolojik araçları kullanmayan öğretmen grubu ise, bilgisayar ve tarayıcının öğretim ortamlarında kullanılmasını da faydalı bulmamıştır.

Tablo 6. Öğretmenlerin Teknolojik Araçları Kullanma Sıklığı Değişkenine Göre, Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Teknolojik Araçları Öğretim Süreci İçinde Kullanma Durumlarına İlişkin Görüşleri

Maddeler		Kar. Top.	Sd.	Kar. Ort.	F	Sig.	Fark(scheffe-LSD)
c16.Ders için gerekli olduğunu düşündüğüm görselleri tarayıcı ile bilgisayara aktararak derste kullanırım.	Gr.arası	8,58	3	2,86	2,86	0,04*	Nadiren>her zaman Nadiren>sık sık
	Grup içi	123,25	123	1,00			
	Toplam	131,83	126				
c26.Doküman kamera ile orijinal kaynaklardan dünya siyasi haritasını yansıtarak, günümüzle bağ kurarım.	Gr.arası	13,58	3	4,53	2,87	0,03*	Bazen>her zaman Bazen>sık sık
	Grup içi	194,02	123	1,58			
	Toplam	207,61	126				
c28.Doküman kamera ile, el yazmasını tahtaya yansıtırım.	Gr.arası	13,75	3	4,58	3,33	0,02*	Bazen>sık sık Nadiren>sık sık
	Grup içi	169,28	123	1,38			
	Toplam	183,02	126				
c47.İnternette destan ve yazıtlar bularak dönemin toplumlarının siyasal, ekonomik ve kültürel özellikleriyle ilgili öğrencilere bilgi verip, çıkarımda bulunmalarını sağlarım.	Gr.arası	11,85	3	3,95	4,76	0,00* *	Nadiren>sık sık Her zaman>sık sık Bazen>sık sık
	Grup içi	102,02	123	0,83			
	Toplam	113,87	126				
Maddeler	Derecel eme	N	X	S	Lev İst.	Df	Lev.Sig.
c16.Ders için gerekli olduğunu düşündüğüm	Her zaman	12	3,33	1,44	2,72	3,12	0,048
	Sık sık	47	3,57	0,97			
	Sık sık	56	3,95	0,94			

görselleri tarayıcı ile bilgisayara aktararak derste kullanırım.	Bazen	12	4,25	0,87			
	Nadiren	127	3,78	1,02			
	Toplam						
c26.Doküman kamera ile orijinal kaynaklardan dünya siyasi haritasını yansıtarak, günümüzle bağ kurarım.	Her zaman	12	3,08	1,73	3,40	3,12	0,02
		47	3,34	1,26			
	Sık sık	56	3,91	1,13			
	Bazen	12	4,00	1,28			
	Nadiren	127	3,63	1,28			
Toplam							
c28.Doküman kamera ile el yazmasını tahtaya yansıtırım.	Her zaman	12	3,58	1,62	3,58	3,12	0,02
		47	3,94	1,05			
	Sık sık	56	3,41	1,12			
	Bazen	12	4,00	1,35			
	Nadiren	127	3,31	1,21			
Toplam							
c47.Internette destan ve yazıtlar bularak dönemin toplumlarının siyasal, ekonomik ve kültürel özellikleriyle ilgili öğrencilere bilgi verip, çıkarımda bulunmalarını sağlarım.	Her zaman	12	4,42	0,79	1,52	3,12	0,21
		47	3,66	1,03			
	Sık sık	56	4,16	0,90			
	Bazen	12	4,50	0,67			
	Nadiren	127	4,03	0,95			
Toplam							

*P< 0, 05

**P<0,01

Tablo 6’da; tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları nadiren kullanan öğretmenlerin, her zaman ve sık sık kullanan öğretmenlere göre ders için gerekli olduğu düşünülen görselleri tarayıcı ile bilgisayara aktararak derste kullanmak ve doküman kamera ile orijinal kaynaklardan dünya siyasi haritasını yansıtarak günümüzle bağ kurmak şeklinde daha fazla kullandıkları görülmektedir. Ayrıca her zaman, bazen ve nadiren kullanan öğretmenlerin, sık sık kullanan öğretmenlere göre internette destan ve yazıtlar bularak dönemin toplumlarının siyasal, ekonomik ve kültürel özellikleriyle ilgili öğrencilere bilgi verip, çıkarımda bulunmalarını sağlamak şeklinde daha fazla kullandıkları anlaşılmaktadır. Bu bölümdeki anlamlı farklar büyük ölçüde teknolojik araçları bazen ve nadiren kullandıklarını söyleyen öğretmenler lehinedir. Derslerde teknolojik araçları bazen ve nadiren kullanan öğretmenler, zaten çok az teknolojik araç kullandıkları için genellikle aynı konularda aynı araçları kullanmaktadır ve araçları kullanma şekilleri bellidir. Bu yüzden anketin analizinde, teknolojik araçları bazen ve nadiren kullandıklarını söyleyen öğretmenlerin, sık sık ve her zaman kullandıklarını söyleyen öğretmenlere göre teknolojik araçları belli şekillerde daha fazla kullandıkları sonucu ortaya çıksa da, bu durum teknolojik araçları diğerlerinden daha fazla kullandıklarını göstermez. Sadece az kullanım içinde daha çok tercih edilen kullanım şekillerini gösterir.

3.6. Öğretmenlerin Buldukları Okullardaki Teknolojik Altyapıyı Yeterli Bulmalarına Göre Elde Edilen Bulgular

Öğretmenlerin buldukları okullardaki teknolojik altyapıyı yeterli bulmalarına göre öğretmen anketinin verilerinin t-test analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Bulunan anlamlı ($P < 0,05$) farklar Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Öğretmenlerin Buldukları Okullardaki Teknolojik Altyapıyı Yeterli Bulmalarına Göre, Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Yer Alan Tarih Konularının Öğretiminde Hangi Teknolojik Araçları Kullanmanın Daha Yararlı Olacağına İlişkin Görüşleri

Maddeler	Altyapıyeterlik	N	X	S	T	P
a2.Bilgisayar	evet	62	4,52	0,67	3,05	0,00**
	hayır	65	4,08	0,92		
a8.Doküman kamera (opak)	evet	62	3,72	1,19	2,17	0,03*
	hayır	65	3,28	1,11		
a9.Elektronik bilbord (elektronik pano)	evet	62	3,73	1,03	2,43	0,01*
	hayır	65	3,26	1,12		
a10.Taşınabilir medya oynatıcı	evet	62	3,65	1,04	2,08	0,04*
	hayır	65	3,25	1,11		
a11.Taşınabilir mp3 çalarlar	evet	62	3,55	1,13	3,01	0,00**
	hayır	65	2,94	1,16		
a12.Ses kayıt cihazları	evet	62	3,31	1,11	2,01	0,047*
	hayır	65	2,91	1,13		
a13.Pikap-teyp	evet	62	2,92	1,43	2,64	0,00**
	hayır	65	2,36	0,94		
a14.Tarayıcı	evet	62	3,55	1,15	3,27	0,00**
	hayır	65	2,89	1,11		
a15.Yazıcı	evet	62	3,85	0,99	2,60	0,01*
	hayır	65	3,34	1,23		

* $P < 0,05$

** $P < 0,01$

Tablo 7’ye göre, okullarındaki teknolojik altyapıyı yeterli bulan öğretmenler, teknolojik altyapıyı yeterli bulmayan öğretmenlere göre bilgisayarın, doküman kameranın, elektronik bilbordun (elektronik panonun), taşınabilir medya oynatıcısının, mp3 çalarların, ses kayıt cihazlarının, pikap ve teybin, tarayıcının ve yazıcının tarih konularının öğretiminde kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır. Okullarındaki teknolojik altyapının yetersiz olduğunu düşünen öğretmenler de tarih konularının öğretiminde bilgisayar, tarayıcı, yazıcı, doküman kamera, elektronik pano, mp3 çalar, ses kayıt cihazı, pikap-teyp ve medya oynatıcılarının kullanılmasını çok yararlı bulmamaktadır. Bu öğretmenlerin buldukları okullarda teknolojik alt yapı yeterli olmadığı için, bilgisayar ve yazıcı gibi teknolojik araçlar muhtemelen sınıflarda yoktur ve öğretim sürecine dâhil edilememektedir. Bu durumda sınıfta teknolojik araçları kullanma tecrübesini yaşayamayan bu öğretmenlerin teknolojik araçları kullanmanın sürece getireceği faydaları görmesinin de mümkün olmadığı düşünülebilir. Diğer yandan okullarındaki teknolojik alt yapıyı yeterli bulan öğretmenlerin öğretim sürecinde kullanılmasını yararlı gördükleri; elektronik pano, pikap-

teyp ve medya oynatıcılarının teknolojik altyapıları yeterli görülse bile birçok okulda bulunması söz konusu değildir. Bu noktada okullardaki teknolojik alt yapıyı yeterli bulan öğretmenlerin, aslında sözü edilen araçların temin edilmesi için temennide buldukları söylenebilir.

Tartışma ve Sonuç

Araştırma bulgularına göre, öğretmenlerin sahip olduğu cinsiyet teknolojik araçların derslerde kullanılması konusunda ayırıcı bir nitelik özelliği göstermemektedir. Öğretmenlerden daha kıdemli olanlar teknolojik araçları çeşitli amaçlara ulaşmak için daha fazla kullanmaktadır. Bu öğretmenler tarih konularının öğretimi sürecinde teknolojik araçları öğretimde sürekliliği sağlamak ve sınıfla rahat iletişim kurmak amacıyla daha çok kullanmaktadır. Bu durum, öğretmenlerin mesleki kıdemleri arttıkça, teknolojiyi kıdemle birleştirdikleri ve eğitimle bütünleştirdiklerini göstermektedir.

Araştırma sonucunda; özel okullarda bulunan öğretmenlerin teknolojik araçları gerçek hayatı yansıtmak, öğretimde devamlılığı sağlamak ve güncelleştirilebilir ve geliştirilebilir olduğu için daha çok kullandıklarını göstermiştir. Bu sonuçlar özel okul öğretmenlerinin teknolojik araçları, sosyal bilgiler dersinin öğrencileri gerçek hayata hazırlamak işlevine uygun şekilde kullandığını ve öğrencileri yaşam boyu öğrenmelerin içinde daha çok algıladıklarını göstermektedir. Buna ortam hazırlayan durum, özel okulların ve öğrencilerinin teknolojiye hem evde, hem de okulda daha fazla miktarda sahip olmaları ve kullanabilmeleridir. Bu durumda öğretmenler, öğretim sürecini okul dışında da devam ettirebilmek için teknolojik araçların işin içinde olduğu ödevler verme konusunda daha rahat davranmakta, teknolojik araçlarla öğretimin sürekliliği sağlanmaktadır. Diğer yandan yeni teknolojik gelişmelerin öğretim sürecine dâhil edilmesi konusunda, devlet okulları öğretmenlerine göre daha az sorunla karşılaşan özel okul öğretmenleri, güncelleştirilebildiği ve geliştirilebildiği için teknolojik araçları daha rahat kullanabilmektedir.

Anket verilerinden elde edilen diğer sonuçlara göre, devlet okullarında bulunan öğretmenler öğretim süreci içinde teknolojik araçları, ders esnasında tablet bilgisayarlar kullanarak, öğrencilerin harita, resim gibi görseller üzerine not almalarını sağlamak şeklinde daha fazla kullanmaktadır. FATİH Projesi kapsamında sınıflarda akıllı tahta ve projeksiyon sisteminin kullanılmasının özendirilmesi akıllı tahta kullanımını artırmıştır. Devlet okullarının bir kısmında okul idaresi, sınıf öğretmenleri ve velileri kendi gayretleriyle sınıflara akıllı tahtalar kurmuşlardır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 92,1'i öğretim teknolojilerinin eğitimde verimi artırdığına inanmaktadır. % 92'lik büyük bir grubun verimi artırdığını düşünmesi, öğretmenlerin teknolojik araçlara olumlu baktığını göstermektedir. Ancak bu inanç aynı oranda teknolojik araçların kullanım sıklığına yansımadağı anlaşılmıştır. Bu sonuç Kaya'nın (2010) ve Büyükkasap ve diğerlerinin (2002) araştırma sonuçları ile tutarlıdır. Kaya'nın araştırma sonuçlarına göre; öğretmenlerin çoğu sosyal bilgiler öğretiminde internet kullanımının gerekli olduğunu düşünmektedir ve internet kullanımını mesleki açıdan ve eğitim açısından yararlı bulmaktadır. Büyükkasap ve diğerlerinin ulaştığı sonuca göre de;

öğretmenlerin büyük çoğunluğu (% 95) teknolojik araç-gereçlerin öğretime katkı getireceğine inanmaktadır.

Araştırmada elde edilen verilere göre, öğretmenlerinin neredeyse yarısı (% 44,1'i) tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları “bazen” kullanmaktadır. Teknolojik araçları her zaman ve sık sık kullanan öğretmenler, bilgisayar ve tarayıcının tarih konularının öğretiminde kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır. Teknolojik araçları daha az kullanan öğretmen grubu ise, bilgisayar ve tarayıcının öğretim ortamlarında kullanılmasını da faydalı bulmamıştır. Bu durum teknolojik araçları daha sık kullanan grupların, öğretim sürecinde teknolojik araçları kullanmaktan verim aldıklarını düşündüklerini göstermektedir. Öğretmenlerin teknolojik araçları kullanım sıklığıyla ilgili diğer bir sonuç da, teknolojik araçları daha az kullanan gruplarla ilgili olarak elde edilmiştir. Buna göre, teknolojik araçları bazen ve nadiren kullanan öğretmenler, araçları belli şekillerde daha çok kullanmaktadır. Bu sonuç, teknolojik araçları bazen ve nadiren kullanan öğretmenlerin aynı konularda aynı araçları kullandıklarını veya araçların kullanılacağı yer ve zaman konusunda daha seçici davrandıklarını göstermektedir. Bu gruptaki öğretmenler zaten çok az teknolojik araç kullandıkları için daha seçici olmak durumundadır ve genellikle aynı konularda aynı araçları kullanmaktadır.

Anket verilerine tüm okullar için bakıldığında, öğretmenlerin % 48,8'inin teknolojik altyapıyı yeterli bulduğu, % 51,2'sinin de yeterli bulmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Okul türüne göre bakıldığında, özel okullarda bulunan öğretmenlerin dörtte üçünün, devlet okullarında bulunan öğretmenlerin yarıdan daha azının teknolojik altyapıyı yeterli buldukları anlaşılmaktadır. Okullarındaki alt yapıyı yeterli bulan öğretmenler, bilgisayar, yazıcı, tarayıcı, doküman kamera, ses kayıt cihazları ve mp3 çalarların tarih konularının öğretiminde kullanılmasını daha yararlı bulmaktadır. Bu öğretmenlerin sınıflarında büyük olasılıkla söz konusu araçlar vardır ve öğretim sürecinde bu araçları kullanmaktadırlar. Bu öğretmenler okullarındaki teknolojik alt yapı yeterliliğinin kendilerine sunduğu imkânı değerlendirerek kullandıkları araçlardan iyi sonuçlar elde etmişler ve elde ettikleri sonuçlara göre araçların tarih konularının öğretiminde yararlı olduğunu söylemişlerdir. Okullarındaki teknolojik altyapının yetersiz olduğunu düşünen öğretmenler ise, tarih konularının öğretiminde bilgisayar, tarayıcı, yazıcı, doküman kamera, elektronik pano, mp3 çalar, ses kayıt cihazı, pikap-teyp ve medya oynatıcılarının kullanılmasını çok yararlı bulmamaktadır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar dikkate alınarak; mesleğe yeni başlayan öğretmenler tarih konularının öğretiminde teknolojik araçları kullanma konusunda özendirilmeli, mesleki kıdemi az olan öğretmenlerin teknoloji ile iç içe olmaları sağlanmalıdır. Bunun için de; ders için kullanılan ders kitabı ve kaynak kitapların tamamının z- kitap formatında dijital nüshaları oluşturularak tüm öğretmenlere ulaşması sağlanabilir. Öğretmenlere isteğe bağlı olarak, belli geçerlilik süreleri olan ve teknolojik yeterliliklerini ölçen sınavlar uygulanarak, bu sınavlarda teknolojik yeterliliğini ispat eden öğretmenlere maaş ve ek ders dışında maddi teşvikler verilebilir. Teftişlerde müfettişlerin öğretmenlerin teknolojik yeterlilik yönünü dikkate alması ve yaptığı değerlendirmede bu konuyu göz önüne buldurması sağlanabilir. Öğretmenler hizmet içi eğitim kursları düzenlenerek modern teknolojik araçlar konusunda eğitilebilir. Okullardaki teknolojik

altyapı iyileştirilmelidir. Bunun için de; sadece teknolojik altyapıda kullanılmak üzere okullara ekonomik destek verilebilir, zaten verilmekte olan destekler artırılabilir ve verilen desteklerin teknolojik altyapıyı iyileştirme düzeyi sürekli takip edilebilir. Öğretmenlerin öğretim sürecinde teknolojik araçları verimli kullanması ve bu araçların kullanılacağı yer, zaman ve kullanım şekli konusunda seçici davranması için kurslar, seminerler yoluyla öğretmenler bilinçlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

- ALKAN, Cevat, (1995), **Eğitim Teknolojisi**, Atilla Kitabevi, 4. Baskı, Ankara.
- BÜYÜKKASAP, Erdoğan ve diğ., (2002), “İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersini Okutan Öğretmenlerin Teknolojik Araç- Gereçlerle İlgili Görüşleri”, **Kastamonu Eğitim Dergisi**, Cilt: 10, No: 1, ss: 125-132.
- ÇALIŞKAN, Nihat ve KARADAĞ, Engin, (2007), “Temel Kavramlar”, **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, Mustafa, SARITAŞ, (Ed.), Pegem A Yay., Ankara, ss.1-17.
- DÖNMEZ, Cengiz, (2003), “Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler”, **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler**, Cemalettin, ŞAHİN, (Ed.), Gündüz Eğitim Yay., Ankara, ss. 31-41.
- EISELE, James E. ve Mary, ELLIN EISELE, (1994), **Eğitim Teknolojisi**, Çeviren:Cevat Alkan, Basım ve Yayım ETAM A.Ş., Ankara.
- İŞMAN, Aytekin, (2003), **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme**, Değişim Yay., İstanbul.
- KAYA, Aslı, (2010), “İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde 6. Ve 7. Sınıflarda İnternet Kullanımı”, Yüksek Lisans Tezi, **Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, Ankara.
- PİCARD, Paul M., (2009), **Technology Based Interviews: Constructing Better Student Attitudes Toward History By Using Technology To Develop A Technology Based Interview Archive Of The Great Depression**, Doktora Tezi, Columbia Üniversitesi, New York.
- SÖNMEZ, Veysel, (1994), **Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Pegem Yayın No:11, Ankara.
- TAY, Bayram, (2011), “Sosyal Bilgiler Öğretiminin Dünü Bugünü ve Yarını”, **Sosyal Bilgilerin Temelleri**, Refik, TURAN, (Ed.), Pegem Akademi Yay., 2. Baskı, Ankara, ss. 1-20.
- TURAN, Refik ve ULUSOY, Kadir, (2011), “Sosyal Bilgilerde Tarihin Yeri ve Önemi”, **Sosyal Bilgilerin Temelleri**, Refik, TURAN, (Ed.), Pegem Akademi Yay.,2.Baskı, Ankara, ss. 137-158.
- ULUSOY, Kadir, (2008), “Sosyal Bilgiler Programında Tarih Öğretimi”, **Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar-1**, Refik, TURAN, (Ed.), Pegem Akademi Yay. ,ss. 299-321.
- YANPAR YELKEN, Tuba, (2011), **Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı**, 10. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara.